

Kutatás, technológiafejlesztés és tudástranszfer az Európai Unióban: tájékoztató és tanácsadó tevékenység a BME OMIKK-ban

Az EU TTTSZ 1997 óta foglalkozik az EU kutatási és fejlesztési tevékenységével kapcsolatos információterjesztéssel, a kutatási és technológiafejlesztési eredmények hasznosításának előmozdításával, a nemzetközi technológiatranszferrel. Jelenleg a tevékenység az innovációközvetítésre, az építészeti energiahatékony megoldások, és a megújuló energiaforrások alkalmazásának elterjesztésére, valamint az EU 6. KTF keretprogramjában való magyar részvétel elősegítését szolgáló tájékoztatásra és tanácsadásra koncentrálódik.

A BME OMIKK EU Technológiai Tájékoztató és Tanácsadó Szolgálat (EU TTTSZ), illetve jogelődje 1997 óta foglalkozik az EU Kutatási, Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogramjával, valamint az ehhez kapcsolódó tevékenységekről szóló információk gyűjtésével, feldolgozásával és terjesztésével, beleértve a létrejött kutatási és technológiafejlesztési eredmények hasznosításának előmozdítását, a nemzetközi technológiatranszfer is.

Az EU TTTSZ tevékenysége három fő területre koncentrálódik:

- innovációközvetítés, nemzetközi technológiatranszfer;
- épületenergetika, energiahatékony, illetve megújuló energiafajták alkalmazásának elősegítése;
- az Európai Unió 6. Kutatási, Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogramjának pályázataival kapcsolatos tájékoztatás és tanácsadás.

A továbbiakban az ezeken a területeken nyújtott szolgáltatásokat tekintjük át röviden.

IRC Hungary, az Európai Unió Magyarországi Innovációközvetítő Központja

Az Európai Bizottság támogatásával létrehozott Innovációközvetítő Központ Hálózat (*Innovation Relay Centres, IRC Network*) 1995 óta működik, és jelenleg 31 országban 69 regionális központra terjed ki, magába foglalva az EU tagállamait, a tagjelölt országokat (Bulgária, Ciprus, Csehország,

Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Románia, Szlovákia, Szlovénia), továbbá a keretprogramhoz csatlakozott Izlandot, Izraelt, Norvégiát és Svájcot. Az IRC hálózat küldetése az innováció és a nemzetközi technológiai együttműködés előmozdítása Európában. Az egyes regionális IRC-k küldetésüket speciális szolgáltatások révén teljesítik, amelyek a technológiájuk, ismeretanyaguk fejlesztésében érdekelt vállalkozások igényeinek kielégítésére irányulnak, de hozzáférhetők kutatóintézetek, egyetemek, technológiafejlesztő központok és innovációs ügynökségek számára is. Külön figyelem kíséri a kis- és közepes vállalkozások igényeit, érdekeit is. Így az IRC-k egyrészt a vállalkozások között, másrészt a kutatóintézetek, egyetemek és a vállalkozások között közvetítik az új ismereteket, elősegítve ezzel az új eredmények minél szélesebb körű alkalmazását. Az IRC-knek csak az országhatárokon átvívelő technológiatranszfer lebonyolítása a feladatuk.

A legtöbb IRC – így a BME OMIKK koordinálásával működő, jelenleg hat intézményt és vállalkozást tömörítő *IRC Hungary* is – konzorciumként működik, ezáltal a hálózat ma már mintegy 250 szervezetet tömörít, széles földrajzi területet lefedve.

Az IRC Hungary – az európai hálózat tagjaként – a hálózat tagjaival szoros együttműködésben látja el feladatait, melyek a következők:

- a technológiabehozatal és -kivitel céljából technológiaajánlatok és technologiaigények közvetítése, partnerközvetítés;
- a vállalkozások ösztönzése új technológiák befogadására;

- az innovációt ösztönző nemzetközi kezdeményezések hazai elterjesztése;
- az ügyfelek kapcsolatteremtésének elősegítése, továbbá innovációs tevékenységük előmozdításának érdekében más hazai szervezetekkel való együttműködés; információs rendezvények, szemináriumok szervezése, tanácsadás;
- tájékoztatás az EU kis- és közepes vállalkozásokat támogató programjairól;
- az EU által támogatott kutatások és az EUREKA program eredményeinek terjesztése.

Feladatainak ellátásában az IRC Hungary az alábbi eszközökre támaszkodik:

1. Honlap

Az érdeklődőknek elsősorban az *IRC Hungary honlapját* ajánlhatjuk, amelyen keresztül a szolgáltatások jelentős része elérhető: <http://www.irc-hungary.hu>

2. A technológiaajánlatok és -igények feldolgozása, adatbázisok

Az IRC hálózat központja egy olyan adatbázis üzemeltet, amelybe a hálózat tagjai ügyfeleik anyagait az üzemeltetők által megszabott szigorú szabályok szerint vihetik be. Ebben az adatbázisban egyrészt az innovatív KKV-k, másrészt kutatóintézetek és egyetemek technológiaajánlatait és -igényeit dolgozzák fel. Ebben a rendszerben egyrészt a már piacképes, másrészt a már kidolgozott, de még továbbfejlesztendő technológiák és termékek jeleníthetők meg.

Az IRC-k feladatai közé tartozik az érdekesnek ítélt anyagok feldolgozása, hazai közzététele, ezáltal a szélesebb ügyfélkör folyamatos tájékoztatása is. Az adatbázis működtetésének elsősorban az a célja, hogy hozzásegítse az IRC-k ügyfeleit új piacok és/vagy fejlesztő partnerek felkutatásához.

Felhívjuk az olvasók szíves figyelmét arra, hogy az IRC-k ügyfelei bizonyos korlátokkal, de közvetlenül és naprakészen is tájékozódhatnak ezen adatbázis tartalmáról egy speciális, és az ügyfelek részére térítésmentes szolgáltatás, az *Automatic Matching* – azaz egy célzott automatikus küldés – révén. Erről bővebb információ honlapunkon található.

3. Partnerközvetítő találkozók itthon és külföldön

Az IRC Hungary elsősorban a hálózat tagjaival, de más szervezetekkel együtt is, rendszeresen részt vesz üzletemberek olyan találkozóinak megszervezésében, amelyek célja az innovatív cégek

és/vagy kutatóintézetek képviselőinek személyes kapcsolatteremtése, közvetlen tárgyalása.

4. Hírlevél

Az IRC Hungary mind nyomtatott, mind elektronikus formában kéthavonta jelenteti meg a *Nemzetközi Technológiatranszfer* című kiadványát, amely egyrészt tájékoztat a bel- és külföldi aktuális eseményekről, eredményes tárgyalásokról, megállapodásokról, másrészt magyar nyelven tesz közzé külföldi technológiaajánlatokat és -igényeket. Az érdeklődők számára postai úton terjesztett térítésmentes hírlevelünk elektronikus formában, az említett honlapon keresztül is elérhető bárki számára.

5. Potenciális partnerek felkutatása, tájékoztatók, tanácsadás

Az IRC Hungary tájékoztató rendezvények és személyes megbeszélések keretében is tájékoztat a nemzetközi technológiafejlesztés legújabb eredményeiről, tanácsot ad a megállapodások előkészítéséhez, potenciális hazai partnereket kutat fel külföldi megkeresések alapján, illetve hazai ügyfeleinek keres külföldi partnereket. Gazdasági-műszaki felmérés, audit segítségével térképezi fel azokat az innovatív vállalatokat és kutatóintézeteket, amelyek technológiai ismereteiket értékesíteni kívánják, illetve amelyeknek újabb ismeretanyagra van szükségük eredményességük növeléséhez.

Épületenergetika, energiahatékonyság, illetve megújuló energiafajták alkalmazása

Az EU TTTSZ több nemzetközi, uniós támogatású energiahatékonysági projektben vesz részt.

Önkormányzati épületek energetikai felújítása (ClearContract projekt)

Közismert, hogy az EU-csatlakozás előtt álló országokban, így Magyarországon is számos állami, valamint önkormányzati intézménynek otthont adó épületek korszerűtlen, pazarló energetikai rendszereket kénytelenek működtetni a korszerűsítéshez szükséges anyagi eszközök hiányában. A költséges, pazarló energiafelhasználás egyrészt tovább növeli az amúgy is szűkös anyagi helyzetben lévő intézmények (például iskolák, kórházak, művelődési házak, könyvtárak, uszodák stb.) anyagi gondjait, másrészt a fosszilis energiahordozó nagyobb fogyasztása növeli a környezet szennyezettségét, csökkenti a világ egyre szűkösebb energiahordozó készleteit. A harmadik feles finan-

szírozás (Third Party Financing = TPF) olyan finanszírozási eszköz, melynek segítségével „saját pénz” befektetése nélkül lehet jelentős költség- és energiamegtakarítást elérni. Egy külső vállalkozás (ún. ESCO = Energy Service Company) megtervezi, finanszírozza (vagy „harmadik féllel” finanszíroztatja) és végrehajtja az energiatakarékossági beruházásokat. A beruházást az energetikai rekonstrukció előtti és utáni energiaszámlák közti különbségből kell fedezni, vagyis ez nem jelent többletköltséget az intézmény számára. Ez a megoldás bevált az Európai Unió több tagországában – többek között Németország keleti tartományában –, és az utóbbi években Magyarországon is lassan terjed az épületenergetikai felújítások ilyen finanszírozása.

A „harmadik feles finanszírozás” alkalmazásának erőteljesebb előmozdítására az Európai Bizottság Közlekedés és Energia Főigazgatóságának (DG TREN) SAVE II. programja keretében, 2003 januárjában indult a *Kelet- és közép-európai országok nemzetközi energiahatékonysági klíringintézetének létrehozása (ClearContract)* projekt. Koordinátorai a német Berliner Energieagentur GmbH és az osztrák Energie Verwertungsagentur. A projektben bolgár, cseh, lengyel, lett, litván, magyar, szlovák és szlovén energetikai központok, energiaügynökségek és információterjesztő intézmények vesznek részt. Célja, hogy energiahatékonysági továbbképző programokat dolgozzon ki, meglévő, jól működő finanszírozási példákat, sikertörténeteket mutasson be, olyanokat, mint az ún. harmadik feles finanszírozás. A projekt célja továbbá az érdekelt felek összehozása, a közép- és kelet-európai országok jelenlegi energiahatékonysági helyzetének felmérése, valamint példákon keresztül a hatékonyabb energiafelhasználás ösztönzése.

A projekt keretében a BME OMIKK EU TTTSZ a következő feladatokat látja el:

- Az EU-tagországok tapasztalatainak hazai alkalmazása a harmadik feles finanszírozás területén.
- Modellszerződések kidolgozása a ClearContract projekt ajánlásai, valamint a magyar jogszabályok, sajátosságok alapján.
- Mintaprojekt kifejlesztése.
- A magyar tapasztalatok átadása a tagjelölt országok részére.
- Weboldal szerkesztése (<http://hungary.clearcontract.net>).
- Információs napok szervezése hét magyarországi régióban (2003-ban két információs nap szervezése, amelynek előadásanyagai megtekinthetők a honlapon).

- Adatbázis-építés.
- Kiadványok megjelentetése (*EU Energetikai Hírlevél*, brosúrák stb.).

A projekt keretében két fő típusú modellszerződést dolgoztak ki a magyar jogszabályok és gyakorlat alapján, amely hathatós segítséget nyújthat az épülettulajdonosoknak (önkormányzatok) a közbeszerzési eljárás kiírásától a szerződéskötésig, valamint a projekt lebonyolításában.

EU Energetikai Technológiai Tájékoztató Hálózat (OPET)

Az energiatakarékosság és a környezetvédelem kiemelt szerepet játszik az Európai Unió céljai között. E célok elérése érdekében az Európai Unió hozta létre az *OPET (Organisations for the Promotion of Energy Technologies)* hálózatot. A hálózat célja a nem nukleáris energetikával kapcsolatos információk terjesztése, az Európai Bizottság energetikai kutatási programjaiba való bekapcsolódás, a fejlesztési eredmények terjesztése és értékelése, valamint az EU-n kívüli országok és a nemzetközi szervezetek közötti együttműködés kialakítása az energetikai kutatás és technológiafejlesztés területén.

Az OPET hálózat keretében több szakmai jellegű projekt működik, amelyek közül az épületenergetikai vonatkozású *OPET Building*, valamint a kapcsolt hő- és villamosenergia-előállítás elterjesztésével foglalkozó *OPET CHP/DC* projektekben az EU TTTSZ is tevékenyen részt vesz.

OPET Building

Feladata az innovatív, hatékony épületenergetikai technológiák terjesztése, különös tekintettel az épületekben alkalmazott technológiákra. Kiemelt területei:

- az ipari technológiával épített lakóépületek felújítása („panelprogram”);
- a megújuló energiafajták épületenergetikai alkalmazása (napenergia, biomassa stb.);
- korszerű, „szabványos” energiahatékonysági mintaszerződések alkalmazásának népszerűsítése.

A projekt munkájában 36 szakértői szervezet vesz részt, 12 EU-tagállamot (Ausztria, Belgium, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország), 9 tagjelölt

országot (Bulgária, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Románia, Szlovákia, Szlovénia) és Izraelt foglalva magába.

Az EU TTTSZ a projekt keretében a következő szolgáltatásokat nyújtja:

- sikeres példák, referenciák gyűjtése;
- tájékoztató rendezvények szervezése;
- kiadványok készítése (pl. EU Energetikai Hírlevél, brosúrák, tájékoztató füzetek stb.);
- adatbázis-építés;
- magyar nyelvű honlap működtetése és karbantartása, ahonnan számos angol nyelvű honlap is elérhető: <http://opet.info.omikk.bme.hu>

OPET CHP/DC

Az Európai Unió központi célkitűzése az energiahatékonyságot, környezetvédelmet és fűtőanyag-felhasználást célzó távhőszolgáltatás (DH) és kapcsolt hő- és villamosenergia- (CHP) termelés kiterjedt hasznosítása. A projekt feladata a különböző CHP/DH technológiák további hasznosítása és piaci fellendítése az uniós politikát támogatva. A 38 partnertől álló projekt számos célt fogalmaz meg, amelyek kulcsfontosságúak a CHP/DH szektor fejlődéséhez:

- a távhőrendszerek modernizációja a közép-kelet-európai országokban és Kínában, valamint a szektor gazdasági és környezeti teljesítményének növelése;
- a biomassza további elterjesztésének megkönynyítése Közép-Kelet-Európában;
- információterjesztés.

A kitűzött célok közül a legfontosabb az OPET CHP/DH hálózat egyedülálló és piaciorientált helyzetének kihasználása azért, hogy közös megoldásokat és eszközöket fejlesszenek ki Közép-Kelet-Európában és az európai energiapiacokon a CHP/DH rendszerek gazdasági fenntarthatósága és további fellendítése érdekében.

Az EU 6. Kutatási, Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogramjában való magyar részvétel támogatása

Az Európai Unió 6. Kutatási, Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogramjának (6. KP), amely a 2002–2006 közötti időszakot öleli fel, az a feladata, hogy segítse az uniót stratégiai céljának elérésében, miszerint 2010-re a világ leggyorsabban fejlődő gazdasági térségévé kíván válni. A 6. KP pályázatainak az Európai Unió tag- és tagjelölt

országaiban, valamint a KP-hez csatlakozott országokban bejegyzett jogi személyek és ezen országok állampolgárai vehetnek részt. A tagjelölt országok pályázóinak – így a magyar pályázóknak is – a tagországok pályázóival azonos jogai és kötelezettségei vannak. Ebben a versenyben alapvető érdekünk, hogy a magyar pályázók minden segítséget megkapjanak a sikeres részvételhez.

Az EU TTTSZ 1997 óta tevékenyen részt vállal a pályázók szakszerű tájékoztatásában és pályázati tanácsadásában. A hazai pályázók magyar nyelvű tájékoztatása érdekében az Oktatási Minisztérium támogatásával, az Európai Unió *Participating in European Research* című kiadványának felhasználásával elkészítettük az *Útmutató a 6. Kutatási, Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogram pályázói részére* című kiadványt. A kiadványban a pályázók informálódhatnak a 6. KP főbb jellemzőiről, a részvételi szabályokról, a részvétel módjáról, valamint röviden a tematikus és egyéb prioritásokról. Az írásbeli tájékoztatás elektronikus formáját is magára vállaló szolgálat több honlapot is működtet, amelyek közül az egyik a 6. KP-vel kapcsolatos legfontosabb, naprakész, magyar nyelvű információk tekinthetők meg (<http://6kp.info.omikk.bme.hu>).

A honlapon a 6. KP keretében kiírt, még nyitott pályázatok rövid magyar nyelvű összefoglalói, és az eredeti felhívásokhoz való hozzáférés mellett többek között a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal magyar részvételt támogató, „konzorcium-építő” pályázatai is megtalálhatók. A pályázatokon való részvételhez a legtöbb esetben több, különböző országból érkező partnerre van szükség. A honlap révén el lehet jutni olyan adatbázisokhoz, amelyeket kifejezetten 6. KP-s partnerkeresés céljából hoztak létre. A 6. KP-vel kapcsolatban szervezett konferenciák előadásanyagainak, a legfrissebb híreknek, valamint a hazai és külföldi rendezvények listájának áttekintése révén egyaránt hasznos információkat találhat a honlapot meglátogató olvasó.

Az EU TTTSZ ezenkívül az Oktatási Minisztérium K+F Helyettes Államtitkársága (2004. január 1-jétől Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal) megbízásából készített – a közeljövőben megjelenő – pályázatokkal, szerződés-előkészítési tárgyalásokkal és a költségvetés elkészítésével, projektvezetéssel foglalkozó kiadványaival járul hozzá a hazai pályázók szakmai támogatásához.

Beérkezett: 2004. I. 15-én.